

УДК: 339.138

Святослав Герчаківський

кандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
svather@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4127-8044

ПАРАДИГМА ВИКОРИСТАННЯ МИТНО-ТАРИФНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В СУЧАСНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙНАХ

Svyatoslav Gerchakivskyi

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

THE PARADIGM OF USING CUSTOMS AND TARIFF TOOLS IN MODERN TRADE WARS

Анотація. Досліджено актуальну проблематику торговельних конфліктів у контексті сучасної глобалізованої економічної системи та їх вплив на економічні інтереси та міжнародні ринки. Проаналізовано основні аспекти торговельних воєн, враховуючи взаємодію країн на міжнародному ринку, вплив глобальних економічних тенденцій та сучасних викликів, що стоять перед українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано особливості та попередні наслідки запровадження митно-тарифних інструментів в США. Дослідження спрямоване на формування розуміння актуальних проблем турбулентності глобальної торгівлі та її можливих впливів на економічний розвиток України в умовах війни.

Ключові слова: торгівельна війна, мито, тарифні інструменти, міжнародні ринки, конфлікти.

Abstract. The topical problems of trade conflicts in the context of the modern globalized economic system and their impact on economic interests and international markets have been studied. The main aspects of trade wars are analyzed, taking into account the interaction of countries in the international market, the impact of global economic trends and modern challenges facing Ukrainian subjects of foreign economic activity. The features and preliminary consequences of the introduction of customs tariff instruments in the United States are analyzed. The study is aimed at forming an understanding of the current problems of global trade turbulence and its possible impact on Ukraine's economic development during the war.

Keywords: trade war, tariffs, tariff instruments, international markets, conflicts.

Міжнародна торгівля перманентно асоціюється як конфліктне середовище, яке супроводжується нетиповими взаємовідносинами між її учасниками, конкуренцією, боротьбою за кращі умови збуту товарів, робіт, послуг тощо. Як правило, така боротьба переростає у торговельні війни між державами чи їх об'єднаннями, супроводжується незліченною кількістю торговельних конфліктів і суперечок. У нинішньому геополітичному контексті торговельні війни є основним елементом економічних відносин між державами. Сучасний концепт конфліктів в глобальних торговельних війнах передбачає застосування широкого арсеналу інструментів, серед яких митні тарифи є одним з найдієвіших і найпопулярніших методів регулювання зовнішньо-торговельних потоків. Водночас нетарифні інструменти, що представлені квотами, ліцензіями, технічними бар'єрами, перепонами, що пов'язані з захистом навколишнього середовища чи прав інтелектуальної власності теж використовуються.

З огляду на це, ознайомлення з інструментами та методами ведення та можливими позитивними і негативними наслідками сучасних торговельних війн є надзвичайно важливим для прогнозування ймовірних сценаріїв реалізації митної політики держави.

Вагомий внесок у дослідження проблеми торговельних війн в світі зробили іноземні вчені, зокрема Дж. Перкінс, П. Крюгман досліджували торговельні конфлікти та їх вплив на глобальну економіку, М. Джонсон, Ж.-Л. Меніль вивчали вплив торговельних війн на економіку та розвиток окремих країн, А. Лі акцентовано підійшов до ролі китайської економіки в парадигмі торговельних відносин і конфліктів. Серед українських науковців, які досліджували проблематику торговельних воєн та конфліктів, варто відзначити наукові публікації Береславської О., Шаповал Ю., Шнипко О., Серпухова М., Рачинського М., Микуляк В., Шарова О., Гордєєвої Т., Духневич А., Золотарьова В. та ін. Зважаючи на вагомий науковий доробок, потрібно наголосити на фрагментарності досліджень сучасних практик використання митно-тарифних інструментів в парадигмі торговельних воєн.

Метою статті є дослідження актуальної проблематики використання митно-тарифних інструментів в торговельних конфліктах, а також виокремлення турбулентності глобальної торгівлі, її можливих впливів на економічний розвиток України в умовах війни.

Сучасні світові торговельні війни мають визначений комплекс причин та джерел, а також інструментарій реалізації. Залежно від рівня напруги між державами відрізняється ступінь їх суперечливих відносин, і найкраще всього владнати їх в стані суперечливої ситуації у торгівлі, коли конфлікт можна вирішити за допомогою консультацій та переговорів. Досить часто, торговельні війни супроводжуються інформаційними, політичними війнами, і якщо не вирішити конфлікт на цих рівнях, постає загроза класичної, силової війни.

В теоретичному розрізі найбільш сутнісно розуміння торговельних воєн та їх спрямованості подано наступним чином: «Економічна (торговельна) війна – це сукупність економічних, правових, адміністративних та інших дій, спрямованих проти економічної системи іншого суб'єкта виробничо-господарської діяльності. В залежності від сторони, вона проводиться з ціллю захоплення закордонних ринків (наступальна торговельна війна) або попередження торгової «окупації» національної економіки (оборонна торговельна війна)» [1].

Поділяємо загалом концептуалізацію появи торговельних війн у фабулі наростання напруги від суперечки до війни, коли під торговельною суперечкою розуміють напруженість міждержавних відносин, що пов'язані із матеріальними втратами, спричиненими заходами, заподіяними одною країною, що погіршують умови торгівлі іншої (або інших) [2]. Надалі таке протистояння переростає у торговельний конфлікт як високий рівень напруги у відносинах, пов'язаний з матеріальними втратами, спричиненими заходами, що заподіяні обома сторонами одна одній. Найвищий ступінь напруги у відносинах між країнами, пов'язаний з використанням інтенсивних заборонних заходів торгової політики, що можуть призвести до великих матеріальних втрат країни, проти якої вони були заподіяні – це торговельна війна.

Отже, під дефініцією «торговельна війна» розуміють економічний конфлікт, який часто виникає в результаті крайнього протекціонізму, коли держави підвищують або впроваджують митно-тарифні інструменти або інші торговельні бар'єри один проти одного в рамках своєї митної політики у відповідь на аналогічні заходи, введені протилежною стороною [3].

Класично торговельна війна розпочинається, коли дві або більше країн (союзи, співдружності) застосовують тактику підвищення митних тарифів або торговельних бар'єрів (паратарифних, квазітарифних інструментів) одна проти одної. Цей конфлікт, як правило, є економічним протистоянням між державами, що передбачає застосування протекціоністських заходів. Історично відомі факти, коли торговельні війни переростали у повномасштабні військові конфлікти чи війни. Зокрема, свиняча митна війна (серб. Свінські рат / Svinjski rat; 1906-1908 pp.), відома як торгова війна між Австро-Угорщиною та Королівством Сербією, в ході якої Австро-Угорщина ввела митну блокаду проти Сербії, а також російсько-германська митна війна стали одними із першопричин Першої Світової війни.

Американо-європейська митна війна була спричинена тим, що у червні 1930 року в США був прийнятий так званий митний тариф Смута-Хоулі, що запровадив імпорتنі мита приблизно на 20%, а середній тариф на товари, що підлягали оподаткуванню, досяг 47%. Ухвалення цього закону викликало негайну реакцію з боку найбільших торговельних партнерів США, десять з яких запровадили відповідні заходи: Аргентина, Австралія, Канада, Куба, Франція, Італія, Мексика, Іспанія та Швейцарія відповіли запровадженням мит на американські товари. Цей захід став одним з основних каналів передачі кризи в Європу, так як збут продукції європейських виробників в США був ускладнений. Митну війну, спровоковану актом Смута-Хоулі, часто називають однією з головних причин Великої депресії. У свою чергу в результаті Великої депресії зросла кількість прихильників комуністичних і фашистських партій, а в Німеччині прийшла до влади Націонал-соціалістична німецька робітничка партія. Далі ж була Друга Світова війна [6].

В рамках митних війн країни використовують торговельні інструменти, такі як митні тарифи, для здійснення економічного тиску на певну державу з метою спонукання її до зміни торговельної політики. Якщо країна, проти якої спрямовані ці заходи, відповідає аналогічними діями, конфлікт може перерости в активну фазу такої війни. Тарифи можуть використовуватися як засіб для отримання поступок від торговельних партнерів.

Отже, якщо митно-тарифні інструменти є виключним механізмом, то такі конфлікти відомі як митні війни, війни за мито або тарифні війни. В якості реакції на запровадження підвищених митно-тарифних інструментів держава також може підвищити тарифи. Торговельна війна виникає тільки в тому випадку, якщо конкурентний захист між державами однотипний і він не діє в разі демпінгового експорту.

Найбільш спрощене розуміння застосування мит в торговельних війнах базується на розриві між світовою ціною та внутрішньою ціною певного товару. Наприклад, якщо на товар із світовою ціною 100 доларів США накладається мито в 10%, внутрішня ціна стає 110 доларів США. Різниця (10 доларів США) стягується як митний дохід, який уряд може використати для фінансування своїх витрат. Паралельно мита можуть впливати на динаміку світових цін такої товарної групи, особливо коли їх вводить економіка «великої» країни.

Логіка полягає в тому, що вищі внутрішні ціни зменшують внутрішній попит, що в свою чергу знижує світовий попит і таким чином світові ціни. У нашому прикладі, світова ціна може знизитися до 95 доларів США після введення мита, що призведе до внутрішньої ціни 104,5 доларів США. У цьому випадку частина мита фактично сплачується іноземними виробниками. Це перенаправлення витрат створює стимули для економік «великих» країн одноосібно запроваджувати митні тарифи. Однак цей так званий аргумент оптимального мита не враховує реакції. Якщо країна А накладе мита на країну Б, країна Б має мотивацію відповісти так само. В кінцевому результаті це призводить до торговельної війни, яка погіршує становище обох країн.

Таким чином, митно-тарифні інструментарій в парадигмі торговельних воєн має як економічні, так і політичні цілі. Його вплив виходить за межі простого коригування цін на товари; його стратегічно використовують для впливу на економічну поведінку та здійснення політичного впливу. Різноманітні мотиви, що лежать в основі запровадження митних тарифів, включають не лише бажання зробити імпорт дорожчим. Переплітаються прагнення захистити національні виробництва, отримати наддоходи та досягти політичних цілей (таких як примус до торговельних переговорів або вплив на інші сфери політики). Це свідчить про складну взаємодію економічних та політичних міркувань у використанні митних тарифів.

Аналізуючи багаторічне використання митно-тарифних інструментів в парадигмі торговельних воєн, можемо стверджувати, що як правило їх використовували високорозвинені країни чи їх альянси. Так, за період членства в Світовій організації торгівлі як позивач чи відповідач США були учасниками торговельних суперечок близько 250 разів, понад 100 разів – ЄС. Інші країни, в тому числі Китай, значно рідше застосовували такий підхід у врегулюванні міжнародних торговельних суперечках.

Особливо відчутними для глобальної торгівлі є ситуація, коли відбувається торговельні конфлікти між найбільшими її «гравцями». Прикладом може бути торговельна війна між США та Китаєм за часів першої адміністрації Д. Трампа в 2018 році. Зокрема, було запроваджено мита на китайський імпорт на мільярди доларів, обґрунтовуючи це нечесною торгівельною практикою та крадіжкою інтелектуальної власності. Китай відповів запровадженням власних митних тарифів на американські товари. Якщо фокус США був націлений на високотехнологічну продукцію, то

Китай орієнтувався на американську сільськогосподарську продукцію. У січні 2020 року дві країни досягли першої фази угоди, згідно з якою Китай погодився купувати більше американських товарів в обмін на те, що США утримаються від подальшого підвищення митних тарифів. Однак ключові питання залишилися невирішеними.

Безпрецедентний спосіб використання митно-тарифних інструментів в міжнародній торгівлі був здійснений США в квітні 2025 року. Хронологія запровадження тарифів розпочалася з обіцянки президента Д. Трампа в його інавгураційній промові 20 січня 2025 року: «обкласти тарифами та податками іноземні країни, щоб збагатити наших громадян» [7]. Підвищенні ставки мита були поширені на більшість імпортованих товарів, крім оподаткування сталі, алюмінію та автомобілів, на які вже було накладено окремі митні тарифи впродовж року, а також на мідь, фармацевтику, напівпровідники, пиломатеріали, енергетику та критично важливі мінерали.

Зводячи «митно-тарифну стіну» навколо США на підтримку своєї програми «Америка понад усе», американський президент Д. Трамп ненавмисно спонукає інші країни по всьому світу об'єднатися, намагаючись компенсувати величезний удар по їхньому експорту, який буде спровокований новими митними тарифами у відповідь або ж переговорами.

Американська політика застосування митно-тарифних інструментів в 2025 році свідчить про швидку та агресивну стратегію запровадження, що використовує оголошення про надзвичайний стан та концепцію «взаємних тарифів» для обґрунтування значних підвищень. Особлива увага до Китаю зі зростаючими тарифами, а також запровадження мит на ключових торговельних партнерів, таких як Канада та Мексика, що вказує на значний зсув у бік протекціонізму. Швидка послідовність оголошень та впроваджень, починаючи від інавгурації, свідчить про заздалегідь визначений політичний курс США.

Концепція «взаємних тарифів», яка, на перший погляд, спрямована на справедливість, призвела до широкомасштабних підвищень, вказуючи на ширшу протекціоністську програму, а не на цілеспрямовані відповіді на конкретні випадки нечесної практики. Структура тарифів США в 2025 р. є багаторівневою, яка включає базовий універсальний митний тариф, вищі тарифи, спрямовані на конкретні країни і базуються на основі торговельних дефіцитів та галузевих тарифах. Часткові винятки, особливо для партнерів, свідчать про стратегічний підхід США, спрямований на переформатування глобальних торговельних відносин, зберігаючи при цьому ключові регіональні партнерства.

Перша шокова реакція основних торговельних партнерів США на запроваджені тарифи спричинили дії у відповідь, зокрема таких країн як Китай, Канада, Мексика та ЄС. Готовність цих країн запроваджувати значні митні тарифи на експорт США підкреслює потенціал повномасштабної торговельної війни з руйнівними наслідками для всіх учасників. Так, Китай відповів запровадженням 125% тарифів на американські товари у відповідь на підвищення тарифів США до 145% (табл.1).

За результатами дій у відповідь на тарифи США середня ставка митного тарифу Китаю на експорт США станом на 12 квітня 2025 року досягла 147,6% [10]. Китай також вжив заходів у відповідь на тарифи США, запроваджені в лютому та березні, включаючи тарифи на американський експорт, такий як сільськогосподарська продукція та нафта. Канада та Мексика запровадили 25% тарифи на американські товари після скасування тимчасового призупинення. Європейський Союз оголосив

про можливі заходи у відповідь та розпочав переговори зі США для запобігання подальшим тарифним спорам.

Таблиця 1

**Заходи деяких країн у відповідь на запроваджені
митно-тарифні інструменти США в 2025 р.**

№ з/п	Країна	Митні тарифи США	Реакція на дії США	Галузі/сфери, що охоплені тарифами
1	Китай	до 145%	125%	Промисловість, сільське господарство
2	Мексика	25%	25%	Промисловість, сільське господарство
3	Канада	25%	25%	Промисловість, сільське господарство, енергетика

Джерело: складено за [8; 9].

Таким чином, впродовж наступних днів та тижнів запроваджені ставки митно-тарифних інструментів в США були скориговано або відтерміновано, однак вже за наслідками їх запровадження міжнародними організаціями та аналітичними центрами (Tax Foundation, Wharton Budget Model, МВФ) були зроблені перші неvtішні висновки [4]:

– загальна середня ефективна тарифна ставка внаслідок запроваджених митних тарифів склала 27%, що є найвищим показником в США з 1903 року;

– рівень цін за всіма тарифами 2025 року зростає на 2,9% у короткостроковій перспективі, що еквівалентно середньому збитку на одного споживача домогосподарства у розмірі 4700 доларів США у 2024 році;

– щорічні втрати для домогосподарств на нижній частині розподілу доходів становлять 2100 дол. США;

– митні тарифи 2025 року непропорційно впливають на одяг і текстиль, як наслідок у короткостроковій перспективі споживачі зіткнуться з вищими цінами на одяг на 64% і на 27% вищими в довгостроковій перспективі;

– у довгостроковій перспективі економіка США стабільно буде знижуватись на 0,6% відповідно, що еквівалентно \$170 млрд щорічно у 2024 році;

– рівень безробіття зросте на 0,6 відсоткового пункту до кінця 2025 року, а зайнятість знизиться на 740 000 осіб.

За таких умов невизначеність торговельної політики США стане ключовим фактором, що впливає на глобальну торгівлю та інвестиційні рішення. Компанії, які роблять довгострокові зобов'язання - незалежно від того, інвестують вони в експортний потенціал, виходять на закордонні ринки або створюють міжнародні ланцюги постачання – залежать від стабільної та передбачуваної торгової політики. Коли турбулентність щодо майбутніх тарифів або торгових відносин зростає, компанії можуть затримувати або скорочувати інвестиції. Це, в свою чергу, зменшує обсяги світової торгівлі, обмежує приріст продуктивності від міжнародної конкуренції та зрештою знижує економічне зростання в глобальному вимірі.

Одним із першочергових варіантів вирішення проблем із дискримінаційними митними тарифами є механізм вирішення спорів у Світовій організації торгівлі (СОТ). Це універсальна за своєю суттю та змістом система, яка має на меті «полегшити» взаємовідносини як між державами – членами СОТ, так і між державами, які не є членами СОТ. Впродовж багатьох десятиліть СОТ була тим балансуєчим елементом, який дозволяв міжнародній торгівлі та її учасникам успішно розвиватись. Зважаючи на це, важливим є реакція цієї міжнародної інституції на запровадження новою американською адміністрацією нових митних тарифів для понад сотні країн світу.

Так базовий прогноз (baseline forecast) СОТ, що передбачав продовження попереднього тренду низьких митних тарифів і лише обмежену невизначеність у торговій політиці, був скоректований для відображення заходів, які діяли станом на 14 квітня 2025 року, включаючи запровадження митних тарифів США. Ці два сценарії представлені на рис. 1, який показує динаміку обсягу світової торгівлі товарами, що продовжує розширюватися помірними темпами – трохи менше 3% на рік у базовому сценарії. Він також демонструє скорочення торгівлі на 0,2% у 2025 році в скоректованому сценарії (adjusted forecast) перед частковим відновленням у 2026 році з помірним розширенням на 2,5%.

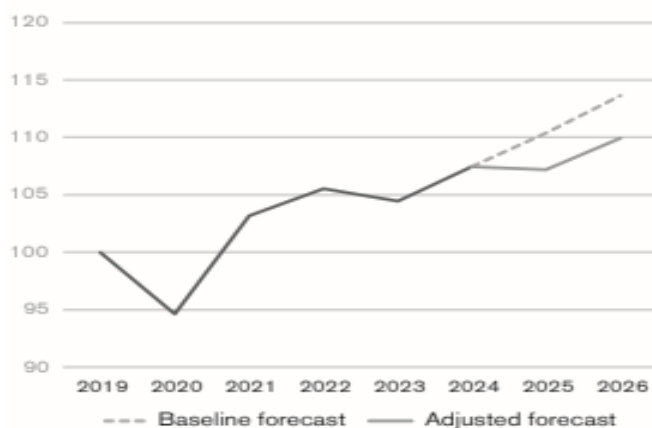

Рис. 1. Скоректовані обсяги торгівлі товарами у світі в 2025-2026 рр. внаслідок запроваджених митних тарифів США

Джерело: [5].

СОТ також прогнозує зниження загального обсягу виробництва внаслідок нових мит і зростаючої невизначеності в торговій політиці. У базовому прогнозі (рис. 2) передбачалося, що ріст світового ВВП за ринковими обмінними курсами залишиться на рівні 2,8% у 2025 році, перш ніж знизитися до 2,6% у 2026 році. Після коригування, ріст ВВП у 2025 році має досягти 2,2%, що на 0,6 процентних пунктів менше ніж базового прогнозу. Що стосується 2026 року, то зростання має залишитися на рівні 2,4%, що на 0,2 відсоткові пункти нижче базового прогнозу.

Ще один аспект, який варто розглянути – це ймовірні наслідки для України запроваджених Д. Трампом митних тарифів. В 2024 році до США експортовано

українських товарів на 869 млн дол США. Це трохи більше 2% загального обсягу українського експорту. Левова частка поставань (приблизно 58%) – це метал, який почали активно транспортувати морем, а найбільшими експортерами є Арселор Міттал Кривий Ріг та Інтерпайп. Обсяг ввезення товарів зі США в Україну – 3,4 млрд США, що становить приблизно 5% усього імпорту (товари оборонного призначення, вживані авто, техніка тощо). Таким чином, 10% мита на українські товари не матиме критичного впливу на економіку.

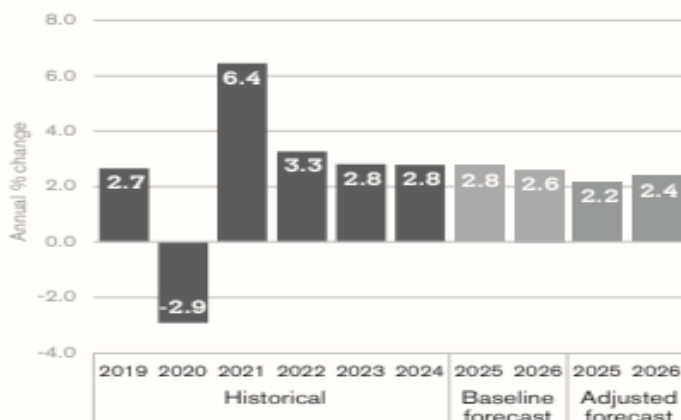

Рис. 2. Динаміка обсягу ВВП в світі та її корекція внаслідок запроваджених митно-тарифних інструментів в США в квітні 2025 р.

Джерело: [5].

Водночас потрібно говорити про опосередкований вплив митно-тарифних інструментів США на Україну в контексті впливу на ключового нашого торговельного партнера – ЄС. Митні тарифи Д. Трампа негативно впливатимуть на економіку євроспільноти, а це прямо відобразиться на взаєминах з Україною. Крім того, нові мита можуть вплинути на глобальні ланцюжки поставання, що зачепить український експорт.

Поділяємо загалом позицію заступника директора Національного інституту стратегічних досліджень Я. Жаліло про те, що: «Ці кроки, які йдуть у розріз із логікою світової торгівлі, зокрема із буквою та духом СОТ, членом якої є Україна, можуть відкрити таку собі «скриньку Пандори», що спонукатиме й інших почати тарифну «вакханалію», яку зусиллями СОТ було подолано ще в 70-і роки минулого століття. І це, звісно, може вплинути на умови світової торгівлі, у тому числі – погіршити доступ українських товарів до певних ринків, на яких вони зараз присутні. Це може змінити глобальні торговельні потоки, що, безумовно, позначиться й на Україні» [12].

Висновки. Теорія та практика використання митно-тарифних інструментів у торговельних війнах вказують на неоднозначність та складність таких процесів, які супроводжуються далекосяжними наслідками для міжнародної торгівлі та світової економіки. Аналіз історичних прикладів та практики застосування митних тарифів, у 2018 та 2025 роках, свідчать про агресивний підхід до торговельної політики, спрямований на досягнення різноманітних економічних та політичних цілей,

включаючи зменшення торговельного дефіциту, захист національної безпеки та підтримку вітчизняних виробників. Однак, як показує історичний досвід, зокрема приклад Закону Смута-Хоулі, та сучасні оцінки провідних економістів та міжнародних організацій, таких як СОТ та МВФ, широке застосування тарифів у торговельних війнах найчастіше призводить до негативних наслідків.

Тарифи Д. Трампа 2025 року, що включають загальний 10% тариф на імпорту з більшості країн, вищі ставки для країн з великим торговельним дефіцитом зі США, а також секторальні тарифи на сталь, алюміній та автомобілі, вже спричинили значну напруженість у міжнародних торговельних відносинах. Відповідні заходи з боку ключових торговельних партнерів, таких як Китай, Канада, Мексика та Європейський Союз, свідчать про високий ризик подальшої ескалації торговельної війни.

Прогнозовані економічні наслідки тарифів для США є переважно негативними, включаючи зниження темпів зростання ВВП, зростання інфляції, збільшення витрат для споживачів, потенційне скорочення робочих місць та зниження доходів населення. Секторальний аналіз показує, що більшість галузей промисловості зазнають негативного впливу через збільшення витрат на імпортовані компоненти, перебої в ланцюгах постачання та зниження попиту на експорт у зв'язку з відповідними заходами інших країн.

На нашу думку, замість односторонніх протекціоністських заходів, необґрунтованих митно-тарифних інструментів, більш ефективним підходом до міжнародної торгівлі та врегулювання торговельних спорів є діалог, переговори та співпраця на багатосторонній основі, в тому числі в рамках СОТ.

Основними напрямками подальших досліджень є пошук шляхів оптимізації використання митно-тарифних інструментів та мінімізації негативних наслідків в контексті торговельних міждержавних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Шнипко О. С. Торговельні війни в умовах глобалізації: значення для України. *Інвестиції : практика та досвід*. 2011. № 21. С. 4 – 5.
2. Безрукова Н. В., Василенко М. В. Світові торговельні війни: особливості та наслідки. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4153>
3. Торговельна війна. URL: <http://www.businessdictionary.com/definition/trade-war.html>
4. The Fiscal and Economic Effects of the Revised April 9 Tariffs. URL: <https://budget-lab.yale.edu/research/fiscal-and-economic-effects-revised-april-9-tariffs>
5. Global Trade Outlook and Statistics. April 2025. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_outlook25_e.pdf
6. Саварець А. Митні війни. URL: https://blogs.korrespondent.net/blog/business/3973749/?_gl=1*_1qyrzq6*_ga*Mjk1MTUwNzY3LjE3NDQ0ODgwODA
7. Trump's tariffs have launched global trade wars. URL: <https://apnews.com/article/trump-tariff-england-trade-war>
8. Tariffs and Trade Wars: A Risky Game for International Trade - More Than Shipping. URL: <https://www.morethanshipping.com/tariffs-and-trade-wars-a-risky-game-for-international-trade/>

9. Trade Wars - Overview, Impacts, Good or Bad - Corporate Finance Institute. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/trade-wars/>
10. US-China Trade War Tariffs. URL: <https://www.piie.com/research/piie-charts/2019/us-china-trade-war-tariffs-date-chart>
11. Тарифи Трампа завдають більших збитків акціям США, ніж іншим ринкам. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-03-14/cross-asset-snapshot-shows-us-equities-worst-off-as-tariffs-bite>
12. Як торговельні війни Трампа вплинуть на Україну. URL: <https://tsn.ua/groshi/iak-torhovelni-viyny-trampa-vplynut-na-ukrayinu-vidpovid-nbu-2810909.html>

References:

1. Shnipko, O. S. (2011), *Torhivel'ni viyny v umovakh hlobalizatsiyi: znachennya dlya Ukrainy* [Trade war under globalization: value for Ukraine]. Investment: practice and experience, vol. 21, pp. 4–5.
2. Bezrukova, N. V., Vasylenko, M. V. (2015) *Svitovi torhoveli'ni viyny: osoblyvosti ta naslidky* [World Trade Wars: Features and Consequences]. Effective Economy. vol. 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4153>
3. Trade war [Torhoveli'na viyna]. URL: <http://www.businessdictionary.com/definition/trade-war.html>
4. Fiskal'ni ta ekonomichni naslidky perehlyanutykh taryfiv vid 9 kvitnya (2025) [The Fiscal and Economic Effects of the Revised April 9 Tariffs]. URL: <https://budgetlab.yale.edu/research/fiscal-and-economic-effects-revised-april-9-tariffs>
5. Hlobal'nyy torhovyy ohlyad ta statystyka. Kviten' 2025 r. [Global Trade Outlook and Statistics. April 2025]. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_outlook25_e.pdf
6. Savarets' A. Mytni viyny [Customs Wars]. URL: https://blogs.korrespondent.net/blog/business/3973749/?_gl=1*1qyrzq6*_ga*Mjk1MTUwNzY3LjE3NDQ0ODgwODA
7. Myta Trampa rozpochaly svitovi torhoveli'ni viyny (2025) [Trump's tariffs have launched global trade wars]. URL: <https://apnews.com/article/trump-tariff-england-trade-war>
8. Taryfy ta torhoveli'ni viyny: ryzykovana hra dlya mizhnarodnoyi torhivli – bil'she, nizh prosto sudnoplavstvo (2025) [Tariffs and Trade Wars: A Risky Game for International Trade - More Than Shipping]. URL: <https://www.morethanshipping.com/tariffs-and-trade-wars-a-risky-game-for-international-trade/>
9. Torhoveli'ni viyny - ohlyad, naslidky, dobri chy pohani - Instytut korporatyvnykh finansiv (2025) [Trade Wars - Overview, Impacts, Good or Bad - Corporate Finance Institute]. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/trade-wars/>
10. Taryfy torhoveli'noyi viyny US-China (2025) [Trade War Tariffs US-China]. URL: <https://www.piie.com/research/piie-charts/2019/us-china-trade-war-tariffs-date-chart>
11. Trump's tariffs are hurting US stocks more than other markets (2025) [Taryfy Trampa zavdayut' bil'shykh zbytkiv aktsiyam US, nizh inshym rynkam]. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-03-14/cross-asset-snapshot-shows-us-equities-worst-off-as-tariffs-bite>
12. How Trump's trade wars will affect Ukraine (2025) [Yak torhoveli'ni viyny Trampa vplynut' na Ukrainu]. URL: <https://tsn.ua/groshi/iak-torhovelni-viyny-trampa-vplynut-na-ukrayinu-vidpovid-nbu-2810909.html>